

Kunstfilosofisch Kwartet

dr. Rob van Gerwen
Departement Wijsbegeerte
Universiteit Utrecht

Chassé
Breda, februari-maart 2016

Website

<http://www.phil.uu.nl/~rob/>

Inhoudsopgave

1 Kunst	1
1.1 Vooraf	1
2 Modern Systeem	2
3 Schoonheid	3
3.1 Natuurschoonheid	3
3.2 Menselijke schoonheid	4
3.3 Lelijkheid	4
4 Schone Kunst	6
4.1 Autonomie	7
4.2 Kunst	7
4.3 Samenvattend	7

1 Kunst

1.1 Vooraf

Ons kunst-concept

De rode draad van mijn betoog in deze vier lessen

1. Het moderne systeem van de schone kunsten; een achttiende eeuwse conceptie.
2. Muziek als een kunst: hoe luisteren we; wie horen we?
3. Acteurs als personen en als personages (en theater en film).
4. Vernieuwing van de kunst? Voorbeeld: Implicatiekunst.

Vandaag

1. Het moderne systeem van de schone kunsten
 - Esthetisch
 - * Bekendheid; schoonheid; authenticiteit; de maker zien (schilderkunst); legitimatie.

Figuur 1: Subjectieve eigenschappen

- Een autonome praktijk.
 - * De artistieke houding; kunst mag niet immoreel zijn.
- Een historisch fenomeen
 - * Hoe ontwikkelt kunst zich? Het einde van de kunst?

2 Modern System

Moderne systeem van de schone kunsten

17e, 18e eeuw

- Mechanisering in *wetenschappen*.
 - Vooruitgang is de norm.
 - Objectiviteit.
- *Kunst* is voortaan esthetisch.
 - Virtuositeit en genie nieuwe norm (Shaftesbury + Kant)
 - * Geen vooruitgang.
 - Schone kunst wordt beoordeeld met smaak.
 - Subjectief.

Subjectief realisme

- Objecten hebben objectieve eigenschappen
- ... en subjectieve!

Figuur 2: Mooi panorama

- De betekenis die dingen voor mensen hebben.
- Twee soorten subjectiviteit
 - Idiosyncratisch, privaat
 - Gedeeld — bijvoorbeeld esthetische kwaliteiten, schoonheid.

3 Schoonheid

Drie soorten schoonheid

1. Natuurschoonheid
2. Kunstschoonheid
3. Menselijke schoonheid

3.1 Natuurschoonheid

Natuurschoonheid: drie modellen

1. objectmodel (dun)
2. panorama-model (dun)
3. omgevingsmodel (dik)

Wat is schoonheid

Schoonheid

Schoonheid is het besef van de eigen logica van het andere. We worden de eigenheid van het andere gewaar: direct, in een ervaring, en niet door hem te beredeneren.

(Schoonheid brengt ons het andere nader in zijn eigenheid).

(a) Bloem

(b) Gebeurtenis

Figuur 3: Mooie natuur

3.2 Menselijke schoonheid

Menselijke schoonheid 1/2

- Als proportie? (Of seksuele aantrekkingskracht?) (Zie fig. ??).
- Als maakbaar (cosmetische chirurgie)? (Zie fig. ??).
- Moeilijk over menselijke schoonheid te praten ... met mensen ... Waarom?
- Experiment ...

Menselijke schoonheid 2/2

- Mooie mensen op foto's als norm? (dunne waarneming)
 - Aan de overkant van de weg (dun / dik)
- Echte mensen kijk je aan (dikke waarneming)
 - Lelijkheid verhindert ons de ander te zien (Zie fig. ??).
- Menselijke schoonheid als de eigenheid van de ander
- Kant: Menselijke schoonheid is de expressie van een moreel innerlijk.

3.3 Lelijkheid

Lelijkheid

Definitie

Lelijkheid is het besef dat iets in onze waarneming ons verhindert de eigenheid van het andere gewaar te worden.

Of ook:

We blijven in het uiterlijk steken.

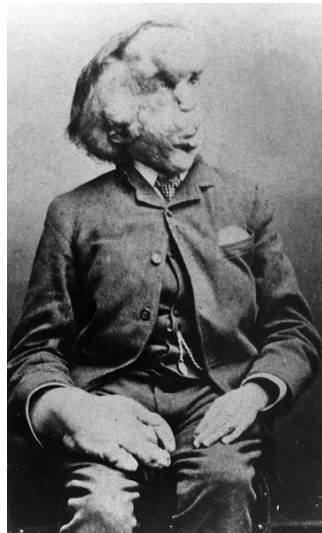

(a) Brad Pitt en Angelina Jolie

(b) Beyonce Knowles

Figuur 4: Foto's van mooie mensen

Figuur 5: Joseph Merrick, ca. 1889

(a) Gepast wijzen (deelbare ervaring)

(b) Marina Abramowicz: "Rhythm 5"

Figuur 6: De kwetsbaarheid van kunst

4 Schone Kunst

Wat is de rol van de beschouwer?

1. Schoonheid is het besef van de eigenheid van de ander via waarneming van diens uiterlijk — brengt *ons* nader tot de ander.
2. Artistieke authenticiteit is wat maakt dat *wij* de maker in het werk zien — *onze* artistieke houding.
3. Schilderkunst — de schilder *dik zien*.
 - Kwetsbaar
 - a. Zagen we ook bij menselijke schoonheid.
 - b. Gepast wijzen (Zie fig. 6a).

Het principe van bekendheid

- Je kunt schoonheid niet:
 - Afleiden van je belangen of van kennis.
 - Afleiden van de functie van het ding.
- Om schoonheid te beoordelen, moet je het zelf zien.
- Waarom is dat?
 - Het gaat om het navolgen van de details;
 - en het zien van wat de maker heeft gedaan.
 - * Subjectieve eigenschappen.
 - En om het beleven van hoe je past bij het ander.

4.1 Autonomie

De Autonomie van kunst

- *Natuurschoonheid*: we nemen *vrijwillig* een esthetische houding aan
- *Kunstschoonheid*: om kunst te waarderen *moeten* we een esthetische houding aannemen: daarom noemen we hem: de *artistieke houding*:
 - Het gaat erom te *denken en voelen* over het gerepresenteerde
 - Maar er *niet naar te handelen*
- (Zie Abramowicz, *Rhythm 5*, fig. 6b).

Kunst en moraal

- Schone kunst mag niet immoreel zijn.
- Waar het mis gaat:
 - Snuff movies; *Last Tango in Paris*
 - Pornografie en propaganda hebben verband met handelen van de kijker (is niet esthetisch).

4.2 Kunst

Kan kunst gedefinieerd worden?

- Is iets kunst afhankelijk van de beleving?
 - Als het maar mooi is?
 - Nee, want niet alles wat mooi is is kunst; en niet alle kunst is mooi.
- We komen hier in de laatste bijeenkomst op terug.

4.3 Samenvattend

Samenvattend 1/2

Waarom schoonheid prettig is ...

Schoonheid is een prettig besef: het besef te passen bij de eigenheid van het/de andere.

... en de grondslag van het morele

In schoonheid *beseffen* we dat we die ervaring van passen (en dus iedere ervaring), met anderen kunnen delen

Samenvattend 2/2

Waarom kunst belangrijk is, 1

In kunst delen we onze subjectiviteit.

Waarom kunst belangrijk is, 2

Kunstenaars onderzoeken de fenomenologie van onze representaties. Wat representaties met kijkers doen (niet: of ze waar zijn).